

زبان قرآن و حفاظت از هویت

ستایش مخصوص ذات خدایی که پروردگار جهانیان است، همان ذاتی که در قرآن کریم فرموده است: ﴿كُتِبَ عَلَيْكُمُ الْقُرْآنُ لَعَلَّكُمْ تُعْلَمُونَ﴾ «کتابی است که آیتش به روشنی بیان شده است، در حالی که (بزبان) عربی است، برای گروهی که می‌دانند»، گواهی می‌دهم نیست معبود برحق جز الله یکتای بیهمتا، و گواهی می‌دهم که سرور ما حضرت محمد صلی الله علیه وسلم بنده و فرستاده خداست، درود و سلام و برکات الهی بر او و بر همه آل و اصحاب و پیروان راستین آنها باد.

اما بعد!

زبان ظرفی است که مفاهیم و فرهنگها را حمل می‌کند، و زبان یکی از اساسی ترین عوامل تشکیل هویت است، و در ساختار شخصیت انسان تأثیر وافر دارد، پس کسی که می‌تواند به دو زبان سخن بگوید در حقیقت میان دو فرهنگ جمع نموده است، و کسی که به سه زبان سخن می‌گوید میان سه فرهنگ جمع کرده است، و می‌تواند ثمره عقل های زیادی را بخواند، مگر اینکه زبان مادری انسان همیشه یکی از مهمترین عوامل تشکیل دهنده فرهنگ او است، پس کسی که اسرار زبان خود را نداند نمی‌تواند حقیقت فرهنگ مردمی را درک کند.

و زبان عربی ویژگی اساسی دارد، و این ویژگی این است که زبان عربی زبان قرآن کریم و زبان احادیث شریف پیامبر صلی الله علیه وسلم است، و بزرگترین معجزه پیامبر (ص) همین قرآن کریم با بیان و اسرار لغوی و بیانی آن بود، چنانچه خداوند متعال می‌فرماید: ﴿إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ قُرْآنًا عَرَبِيًّا لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ﴾ «همانا ما آن را قرآن عربی نازل کردیم؛ شاید شما دریابید(تفکر نمایید)»، و در آیت دیگری فرموده است: ﴿وَكَذَلِكَ أَنْزَلْنَاهُ قُرْآنًا عَرَبِيًّا﴾ «و این گونه آن را قرآنی عربی نازل کردیم»، و در آیت دیگری می‌فرماید: ﴿قُرْآنًا عَرَبِيًّا غَيْرَ ذِي عِوَجٍ لَعَلَّهُمْ يَتَّقُونَ﴾ «قرآنی عربی، بی‌هیچ انحراف (و کجی را نازل کردیم) شاید آنان تقوا پیشه کنند»، همچنین فرموده است: ﴿وَكَذَلِكَ أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ قُرْآنًا عَرَبِيًّا لِتُنذِرَ أُمَّ الْقُرَىٰ وَمَنْ حَوْلَهَا وَتُنذِرَ يَوْمَ الْآزْمَةِ فِيهَا فَرِيقٌ فِي الْجَنَّةِ وَفَرِيقٌ فِي السَّعِيرِ﴾ «و این چنین قرآنی عربی به تو وحی کردیم تا ام القری (= مکه) و کسانی را که پیرامون آن هستند هشدار دهی، و از روز جمع شدن (= روز قیامت) که در آن شک و تردیدی نیست، بترسانی، (که در آن روز) گروهی در بهشت، و گروهی در آتش سوزانند!»، و در جای دیگری گفته است: ﴿لَقَدْ

أَنْزَلْنَا إِلَيْكُمْ كِتَابًا فِيهِ ذِكْرُكُمْ أَفَلَا تَعْقِلُونَ ﴿﴾ «به راستی به سوی شما کتابی نازل کردیم که آوازه (و عزت) شما در آن است، آیا خرد نمی‌ورزید؟».

و قرآن کریم میان زبان عربی و اعمال عقل ربط داده است، چنانچه خداوند متعال فرموده است: ﴿إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ قُرْآنًا عَرَبِيًّا لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ﴾ «همانا ما آن را قرآن عربی نازل کردیم؛ شاید شما دریابید(تفکر نمایید)»، پس مسلمانان با قرآن تعامل کردند و عقل شان را اعمال نمودند، و تمدن غیر قابل انکار را به وجود آوردند، همچنین الله متعال میان زبان عربی و دعوت به سوی علم ربط داده فرموده است: ﴿كُتِبَ عَلَيْكُمُ الْعِلْمُ الَّذِي هُوَ لَكُمْ يُبَدِّلُ الْقَوَامَ وَالْجَنَّةَ مِثْلَ مَا كُنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ﴾ «کتابی است که آیاتش به روشنی بیان شده است، درحالی‌که (بزبان) عربی است، برای گروهی که می‌دانند»، با این امر بر طلب علم تشویق نموده به تحقیق تقوی دعوت کرده است، طوری که در آیت دیگری می‌فرماید: ﴿وَلَقَدْ ضَرَبْنَا لِلنَّاسِ فِي هَذَا الْقُرْآنِ مِنْ كُلِّ مَثَلٍ لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ ۚ ۲۷ قُرْآنًا عَرَبِيًّا غَيْرَ ذِي عِوَجٍ لَعَلَّهُمْ يَتَّقُونَ ۚ ۲۸﴾

«و به راستی ما برای مردم در این قرآن از هر (نوع) مثلی زده‌ایم، شاید که آنان پند گیرند(۲۷) قرآنی عربی، بی‌هیچ انحراف (و کجی را نازل کردیم) شاید آنان تقوا پیشه کنند(۲۸)» ﴿وَلَقَدْ ضَرَبْنَا لِلنَّاسِ فِي هَذَا الْقُرْآنِ مِنْ كُلِّ مَثَلٍ لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ ۚ ۲۷ قُرْآنًا عَرَبِيًّا غَيْرَ ذِي عِوَجٍ لَعَلَّهُمْ يَتَّقُونَ﴾ «و به راستی ما برای مردم در این قرآن از هر (نوع) مثلی زده‌ایم، شاید که آنان پند گیرند(۲۷) قرآنی عربی، بی‌هیچ انحراف (و کجی را نازل کردیم) شاید آنان تقوا پیشه کنند».

و هیچ کس انکار نمی‌کند که درک درست دین و گرفتن احکام آن از قرآن کریم و احادیث پیامبر صلی الله علیه وسلم بدون درک درست و دقیق زبان عربی امکان پذیر نیست، پس زبان عربی کلید فهم دین است، طوری که حضرت عبد الله بن عباس رضی الله عنهما می‌گوید: نمی‌دانستم معنای: ﴿فَاطِرُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ﴾ «(او) آفریننده آسمان‌ها و زمین است»، چیست تا اینکه دو نفر عرب بادیه نشین که در مورد چاه آبی با هم اختلاف داشتند نزد آمدند، پس یک‌شان گفت: (انا فطرتها) یعنی: من در ابتدا آنرا حفر نموده بودم، بلکه علمای

اصول و فقها و غیره دانستن زبان عربی را یکی از مهمترین شروط اجتهاد پنداشتند، خداوند به حافظ ابراهیم خیر بسیار نصیب نماید از زبان لغت عرب چنین حکایت می‌کند:

کتاب الله را با لفظ و غایه آن احتوا نمودم * از هیچ آیتی که در آن پند و موعظه است کم نیاوردم

پس چگونه امروز از وصف ابزارها و تنسیق نامهای اختراعات کم بیاورم

من بحری هستم که در درونم مروارید پنهان است * پس آیا درباره صدف های من از غواص پرسیده اید؟.

همچنین هیچ کس انکار نمی کند که ندانستن زبان عربی با دلالت های آن، و عدم تعمق در فهم متون شرعی و متعلقات آن و اکتفا کردن در عمل بر ظاهر متون بدون معرفت دقایق و اسرار آن انسان را دچار اشتباه بزرگ می سازد، و گاهی صاحب خود را به فهم اشتباهی می رساند که باعث مباح دانستن خون ها می گردد؛ و بنابراین درک درست قرآن و حدیث فرض است و اینگونه درک بدون آموختن زبان عربی امکان پذیر نیست، و آنچه که واجب بدون آن تحقق نمی پذیرد دانستن آن نیز واجب می باشد، و حضرت عمر بن خطاب رضی الله عنه می فرمود: زبان عربی را بیاموزید چون آن از دین شما است، و روزی او (رضی الله عنه) از نزد قومی گذشت که میخواستند تیر اندازی بیاموزند و در آموزش آن اشتباه میکردند، پس آنها را به این سبب ملامت کرد، و آنها گفتند: (إنا قوم متعلمین) «ما کسانی هستیم که تازه می‌خواهیم بیاموزیم» واژه (متعلمین) را منصوب خواندند درحالی که باید مرفوع (متعلمون) می گفتند، پس به آنها گفت: اشتباه شما در زبان تان زشت تر از اشتباه تان در تیر اندازی تان است، و عبد الملک بن مروان می گوید: زبان خود را اصلاح کنید، چون گاهی برای انسان حادثه ای پیش می آید پس می تواند از شخص دیگری جامه یا الاغی به عاریت بگیرد ولیکن نمی تواند از کسی زبانی به عاریت بگیرد، و زیبایی مرد در فصاحت او است.

ستایش مخصوص الله که پروردگار جهانیان است، درود و سلام بر اشرف خلق سرور ما حضرت محمد صلی الله علیه وسلم و بر همه آل و اصحاب او باد.

بدون تردید زبان قرآن جامع و حافظ میراث فرهنگی امت اسلام است، و در طول تاریخ پایه های فکر و فرهنگ را نگه داشته است، و بقا و جاودانگی فکر امت را تضمین می کند؛ و وجود هر ملت وابسته به وجود زبان آن است؛ پس ملت های که زبان شان نابود شده است آن ملت ها از بین رفته و به فرهنگ ملت های دیگر ذوب شدند، بنابراین توجه به زبان یکی از اساسات توجه و حفاظت از هویت پنداشته می شود، پس زبان بیانگر وحدت صف وحدت هدف و وحدت فکر می باشد، همچنین زبان ظرف مهم فرهنگی هر ملت محسوب می شود.

پس ما چه قدر نیازمند هستیم تا از خواب گران بیدار شویم و در برابر ذوب سازی زبان و هوت خود مقاومت کنیم، و برای تقویت قوت دفاعی تمدن خویش در برابر امواج ویرانگر از طریق حفظ زبان قرآن و توجه به آن کار و تلاش جدی نماییم، چون این زبان مفتاح هویت ما است، و افتخار به زبان و افتخار به هویت و خدمت برای آن در واقع خدمت برای دین و وطن است.

پروردگارا! مصر و همه کشورهای جهان را از هر بدی محفوظ بدار.